

L. SIMON LÁSZLÓ
Kiváltképpen fák és falak

Móser Zoltán fényképeire

Nagyanyámék kis falujából, Sümegprágáról gyakran vágunk neki a környező sűrű erdőknek. Elég volt ki-menni a hatalmas, hosszú kert végébe, kinyitni a kiskaput, s az alma- és szilvafákat máris tölgyek és gyertyánok váltották fel. A tölgyest bükkös követte, majd újra a nagy hasadékokkal ékesített törzsű tölgyfák hadserege: ezeken keresztül vezetett a falubeliek keskeny gyalogútja Uzsa felé, amelyen mi mindig a sümegiek kedves kirándulohelyéig, Sarvalyig mentünk el. Sarvaly valamikor élő falu volt a bazalthegy rejtekében, de a XVI. században elpusztult, a környékbeliek már az emléket sem őrzik, bár a növényzettel teljesen benőtt település romjait valamikor a régészek is feltárták, s az egykori templom romjai ma is megtalálhatók az erdőben. Egy kupac kő az, avatatlan szem nem képes belezárni a falakat. Ma egy vadászház áll itt, a közelében egy kis forrás vizét egymásra illesztett favályúban vezetik el, amelyeknek a széleit kis vájatok csipkézlik ki, ebbe helyezik a kis vízi lapátkerek tengelyeit a farigcsáló apukák. A forrás közelében található a különleges formájú, vagy kétszáz éves, harminc méternél is magasabb Ördögigafa, ami egy hatalmas bükk, törzse kétfelé ágazik, majd kétméteres magasságban újra összeforr, feljebb pedig háromfelé tárja égis érő karjait.

A Sarvaly felé vezető út menti bükkösben sokaknak volt saját fája, egy olyan szép nagy bükk, amibe a kirándulók vagy a helyiek bicskával vésték bele a monogramjukat, a dátumot vagy valami jelet. A sérüléseket gyorsan és könnyen benőtte az erős növények ezüstösen szürke kérge, de a nyomuk

örökre ott maradt. Személyes titkosírásokkal teletetovált fák voltak ezek, amelyeket az újabb utak alkalmával mindig megpróbáltak megkeresni a gazdáik. Mi is így tettünk, hosszú évekig minden egyes sétakor, kirándulásakor felkutattuk édesapánk kérésének a nyomát. Gyermekkorom egyik legnagyobb csalódása volt, amikor kivágták a bükköst, benne a mi fánkkal, csak néztem a letarolt erdőt, a gondosan összerakott farakásokat, a tarvágás világosbarna foltjait. Talán sírtam is, s miközben természetesnek tartottam, hogy mi nyomokat karcoltunk a fába, a legbarbárabb cselekedetnek tartottam a fakitermelést.

Minden egyes fának külön személyisége van, akár egy sűrű rengeteg katonájaként, akár egy üde tisztás magányos hőseként tekintünk rájuk, úgy állnak, ahogy Gárdonyi Géza *Az én falum* című művének fái, „mintha értelem és akarat szállotta volna meg őket. Rejtelmesekek és titkolódzók. Néha mozdulatlanul állanak, mintha várnának valakit. A lombjukat kiterjesztik. Hallani, hogy susognak.” A legtöbben tudomást sem vesznek a fák életéről, mint nagy írónk egyik hőse, aki „a fákról nem tudott többet, csak annyit, hogy azok nyáron zöldek, télen kopaszok és hogy tűzre valók”, de mikor az írói elmesélésből megtudta, „hogyan élnek, micsoda más a természete és a gondolkodása minden teremtnak, és hogy azok is úgy éreznek, küzdenek és szenvednek, mint az emberek, édes figyelemmel hallgatott, s azt mondta, hogy másnak lát mindent”, amióta beavattatott a nagy titokba, a természet sokak által sohasem érzékelt rejtett esztétikumába és eleven misztériumába.

Milyen csodálatos íróink vannak nekünk, akik ismerték és szerették az őket körülvevő magyar tájat, például az idézett Gárdonyi, a kertészkedő Jókai, aki sajátos módon éppen az útleírásaiban jegyzi meg, hogy sohasem szeretett utazni: „A megszokás embere vagyok. Szeretem az alacsony házikómat, [...] s el tudok ácsorog-

Két mottó
A fákhoz

Mi a szép?

*Az ezüstkancsó, amelyet
 többrétegű üvegen át nézünk,
 vagy a fületlen bögre, amelyet
 szomjazóknak nyújtunk?*

Mi a szép?

*Az árnyékokkal körülárvolt tekintet,
 a kiszáradt kút vagy a szem, a rét, a forrás?*

[...]

Mi a szép?

*Asszony mellett az eget bámulva,
 fák és szájak lélegzését hallgatva
 gyakran kell elmélkedni
 lényeges dolgokon.*

(Tommy Tabermann: *Mi szép?*)

A falhoz

*Meg kell mondjam neked,
 Akármilyen nehéz is,
 Hogy megtudd:*

*Magamban mindig
 Beszélek.*

*

*... mikor magamban beszélek
 A falról van szó.*

*Valószínű tehát,
 Hogy kénytelen leszek
 Még többet is mondani róla.*

*Egyelőre sikerül még
 Nem beszélnem.*

*Másutt vagyok magamban,
 Hol a béke az úr.*

(Eugène Guillevic: *Fal*, 1970)

ni naphosszat a Svábhegyen, magam ültette, most már vén fáim alatt...” Vagy a mi korosztályunk olvasmány- és természetelményeit alapvetően meghatározó Fekete István, Kittenberger Kálmán és Bwana Kelele, azaz Széchenyi Zsigmond, vagy az újra felfedezett Bársony István. Móser Zoltán az ő követőjük, s bár adott neki a Jóisten elég tehetséget a magyar nyelv művés alkalmazására, hiszen olvashatjuk írásait, lapozhatjuk könyveit, elsősorban ő mégis fényel ír, évtizedek óta fotografál, s dacára a digitális korszak csábító erejű technikai lehetőségeinek, maga hívja elő s nagyítja, kasírozza, keretezi a pillanatot kifeszítő, zömében fekete-fehér képkivágatait. Mert Móser mindig megáll a dolgok előtt, sohasem lép túl rajtuk, s nem mozdul addig, amíg nem örökíti meg azt a valóság-részletet, amely csak az ő szeme által válik egyedi művé, hiába állunk mellette, miközben exponál, s hiába csodálkozunk rá egy-egy már papírba zárt képére, hogy ezt mi is láttuk, mi is jártunk már ott, talán mi is le tudtuk volna fényképezni. Ezért tűnnek olyan egyszerűnek és ismerősnek a képei: én a fotóit nézve látom, sőt érzem is a lépéseit a kissé penészes szagú avaron, ahogy megcsúszik a cipője az őszi esőben felázott ösvényen, ahogy megáll egy-egy fa előtt, talán éppen a mi kivágott fánk előtt, s kattint. Vele megyek a szép magyar erdők bükköseiben, tölgyeseiben, a sík részek akácosaiban, érzem a fáit erotikus

kisugárzását, megigéznek a gömbölyű formák, az összetekeredő, ölelkező testek, az ágak bujasága, a törzsek mögé és gyökerek közé rejtett arcok. Vagy miként Tamási Ábele, csak „mentem s mentem az ősvadon fenyőerdőben, s nem láttam semmit, csupán a nagy, egyenes fákat, amelyek kevélyen szivaroztak az őszi napfényben”.

Kiváltképpen fák és falak. Fák, melyeknek a tövébe leülhetnénk, s csendben elpihenhetnénk, ha lenne időnk, s bátorságunk újra élni, fák, amelyek mellett kedvesünkkel titokban összebújhatnánk, „A hársfaágak / csendes árnyán, / ahol kettőnknek ágya volt, / ott láthatjátok / a gyeppárnán, / hogy fű és virág meghajolt”. De mi csak rohanunk a magunk építette falak mellett és házak között, a téglá-, beton-, acél- és üvegrengetegben, a magunkra zárt világban, s nem tudjuk, hogy mi a szép. Pedig ez is szép lehetne, ez az épített valóság, ez a köbörtön; még a falak egyszerűsége vagy összetettsége, a felület repetitív monotóniája vagy éppen a ritmus változatossága is örömet nyújthat az elmélázó tekintetnek. Az a struktúra, amit eleink ellestek a természettől: le-másolták a teremtett világ fragmentumait, hogy új formába öntve foglalhassák keretbe életünket, megvédve bennünket a természet egyre jogosabb haragjától, másoktól, magunktól.

„Másutt vagyok magamban, / Hol a béke az úr.”

